

Hur stort är det digitala utanförskapet?

En första preliminär uppskattning

Olle Findahl

World Internet Institute

**Presentation vid
Hearing om kunskap för digital delaktighet
Stockholm 24 mars 2010
.se**

Hur stort är det digitala utanförskapet? En första preliminär uppskattning

2009 var det 17 procent av befolkningen över 16 år som inte hade tillgång till Internet. Därtill kommer 3 procent som har tillgång men inte använder Internet. Tillsammans motsvarar det 1,7 miljoner svenskar som står utanför Internetvärlden.¹ Men hur förhåller det sig med de som någon gång använder Internet? Hur aktiva Internetanvändare är de? I vilken mån utnyttjar de Internets inneboende möjligheter?

För att försöka svara på de frågorna har vi delat in användningen av Internet i nio aktivitetsområden: Kommunikation, fakta/kunskap, praktisk hjälp, e-handel, nyheter, samhällsinformation, underhållning, eget skapande, plattform för andra medier. Varje område täcks in av tre till fyra frågor (se bilaga).

Steg 1. Utifrån de omkring 2000 användarnas svar på våra frågor har vi konstruerat ett utnyttjandeindex som beskriver hur omfattande och frekvent de utnyttjar Internet för vart och ett av aktivitetsområdena. Ett totalindex som kan variera mellan 0 och 100 har räknats fram. För att nå ett högt värde måste användandet av Internet vara mycket varierat, omfattande och frekvent.

Steg 2. Ett annat sätt att beräkna utnyttjandet, som ställer mycket lägre krav på användandet, är att se om användaren överhuvudtaget någon gång i månaden är aktiv inom de olika områdena.

Steg 3. De grupper med minst användning av Internet analyseras. Hur ser deras användning av Internet ut vad gäller utnyttjandegrad. Var går gränsen till digitalt utanförskap?

Steg 4. Ett närmare studium av aktivitetsområdet samhällsinformation som består av frågor om hur Internet utnyttjas för politisk information, allmän samhällsinformation, myndighetsinformation och hälsoinformation. Hur utnyttjas detta område på Internet av de minst aktiva grupperna?

Steg 5. Hur står det till med kompetensen? Vad säger Internetanvändarna om sin allmänna dator och Internetkompetens, sin tekniska kompetens och sin erfarenhet att arbeta med olika program?

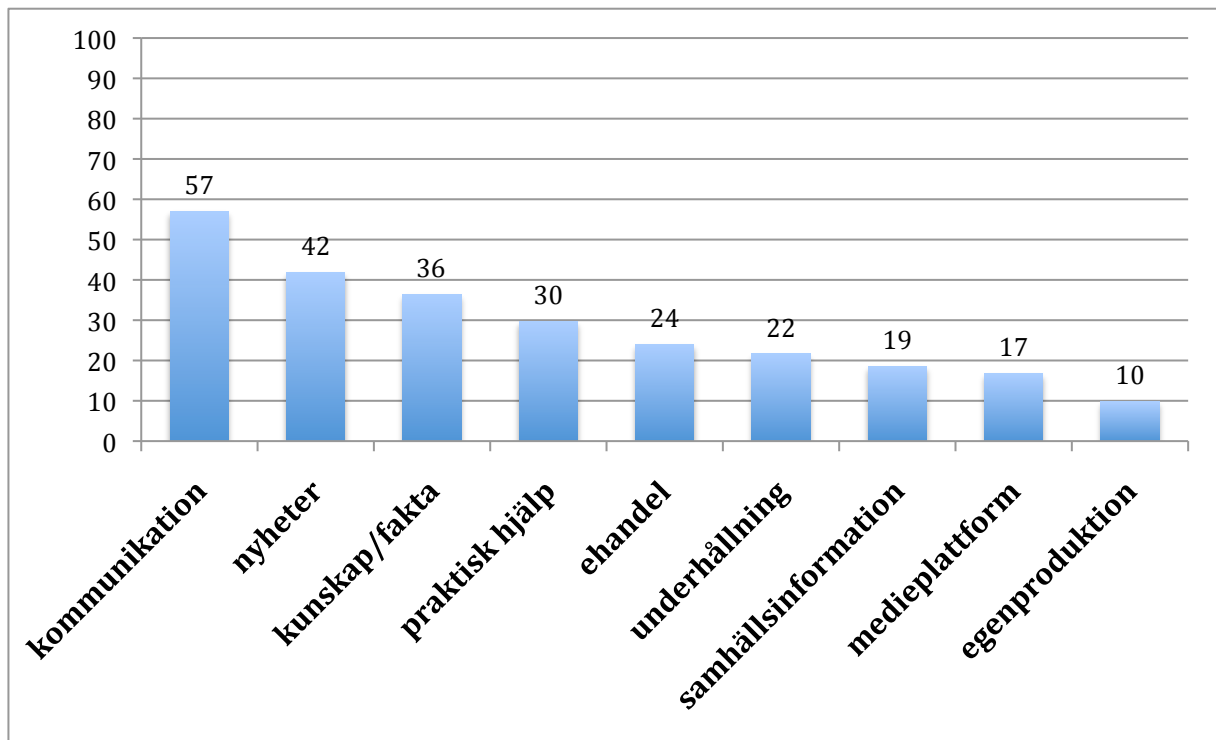
Steg 6. Hur upplever användarna sitt förhållande till Internet? Är Internet viktigt, är det svårt? Är Internet trovärdigt? Kan man lita på Internet

Steg 7. Sammanfattning

¹ Olle Findahl (2009). Svenskarna och Internet 2009. World Internet Institute.

Utnyttjandeindex

På en skala mellan 0 och 100 hamnar det genomsnittliga utnyttjandet på värdet 23. Det innebär att många Internetanvändare inte är så frekventa och varierande i sitt utnyttjande av Internet. Vanligast är att man utnyttjar Internet för kommunikation och nyheter, för kunskap och fakta och för praktisk hjälp. Betydligt färre använder Internet för att skaffa sig samhällsinformation eller använda Internet som plattform för TV eller radio eller att producera ett eget innehåll på nätet.

Kommunikation; SMS, e-post, IM

Nyheter: Nyheter, tidning, sportinfo

Praktisk hjälp: tidtabeller, kartor, räkningar, arbete hemifrån

Kunskap/fakta: kolla fakta, söka ord, special intresse

e-handel: köpa, köpa/boka resor, bank, aktier, prisjämförelser

Underhållning. Musik, video, spel

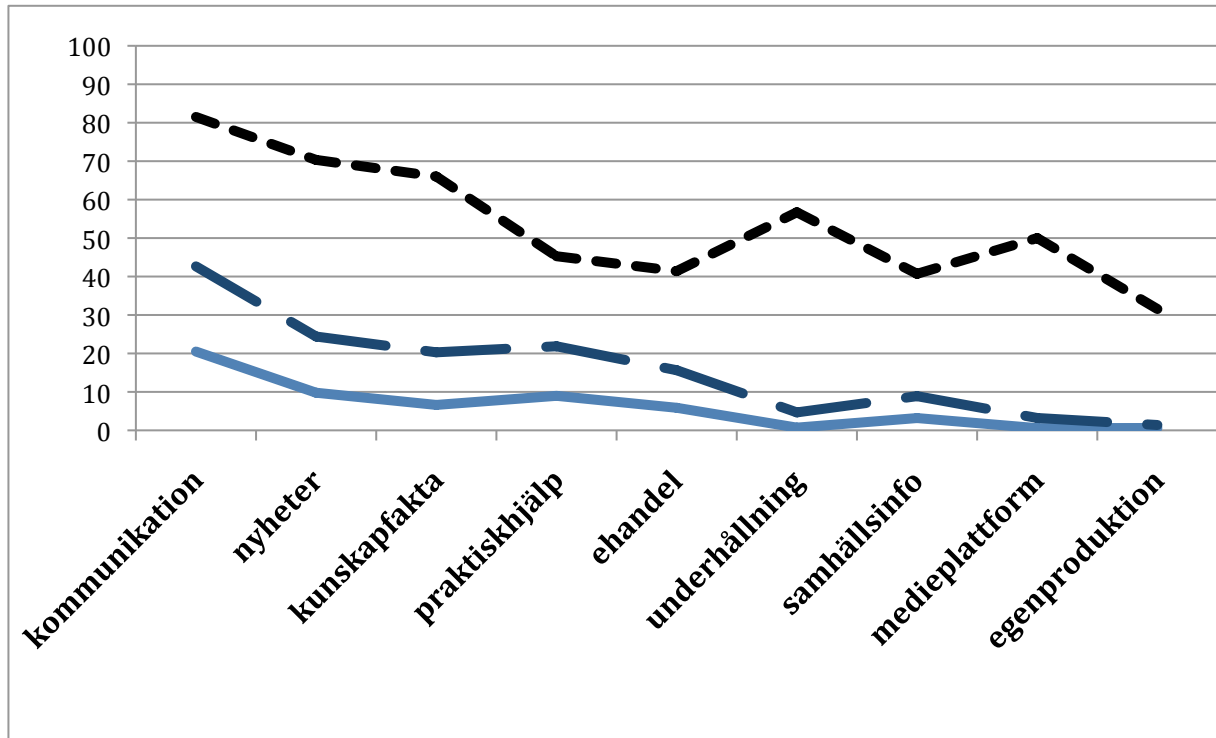
Samhällsinformation: politik, myndigheter, hälsa, samhällsinformation

Medieplattform: TV, radio

Egen produktion: foto, video, blogg, community

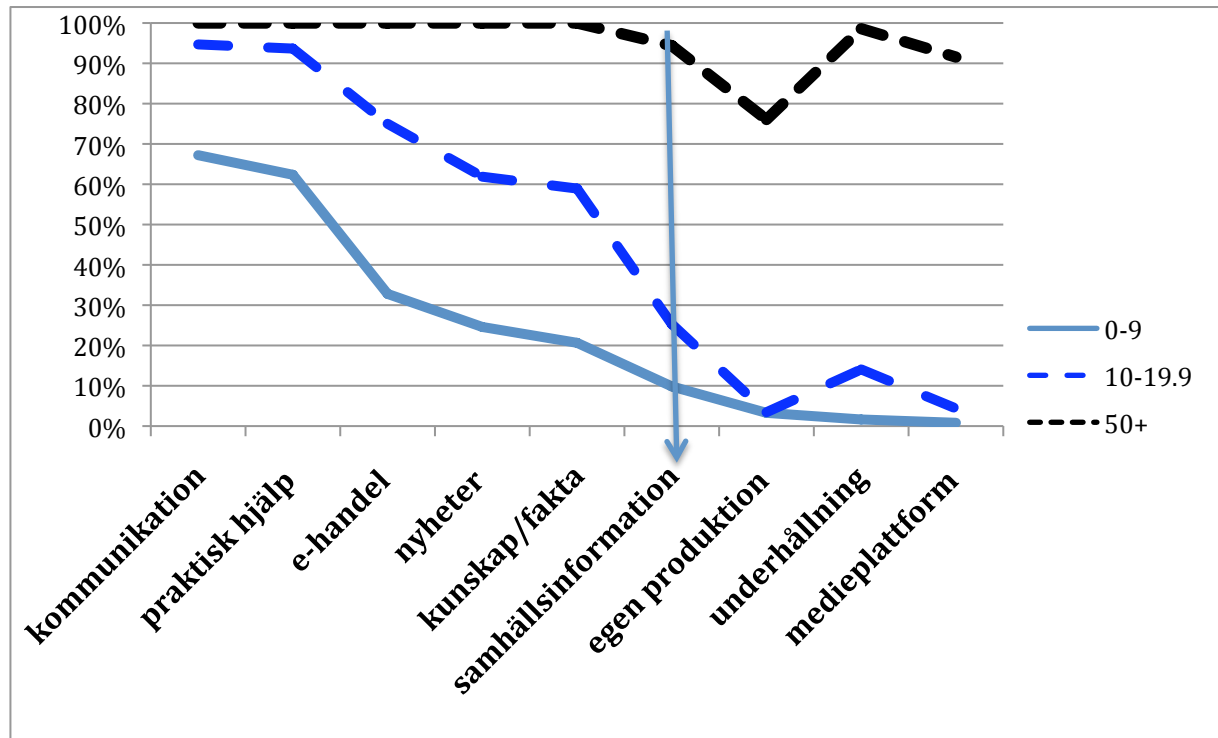
3 grupper användning. Den aktivaste och de två minst aktiva.

Utnyttjandeindex

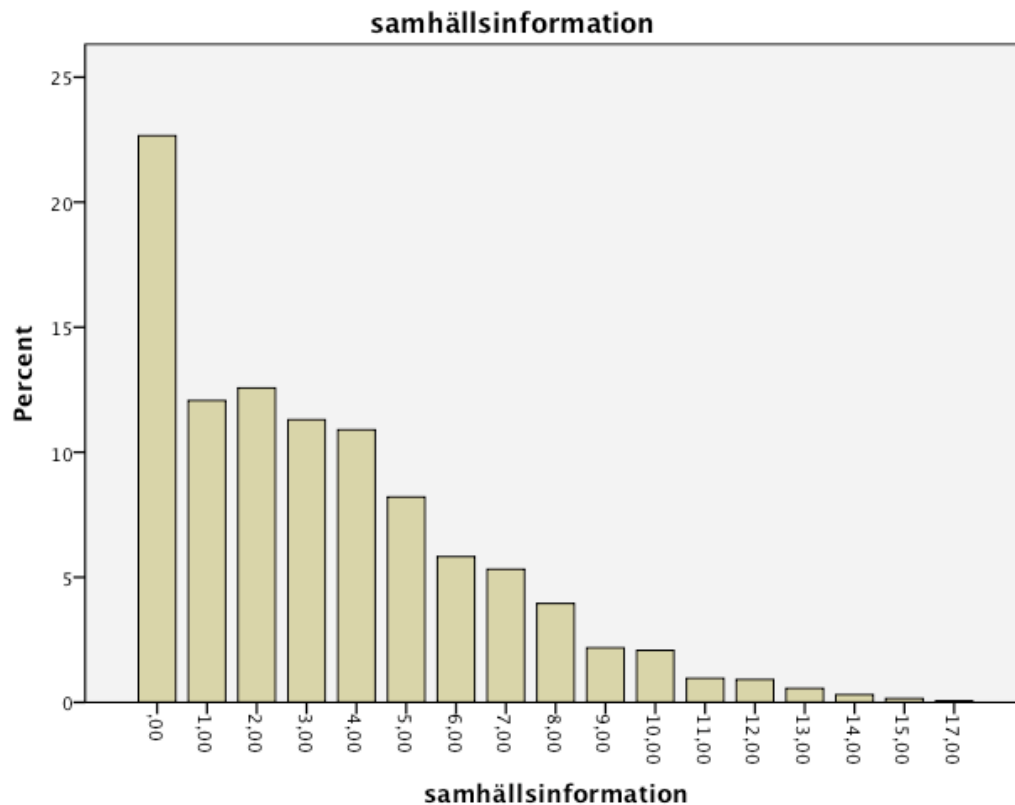
Här är tre grupper utvalda, de två minst aktiva och den grupp som är mest aktiv. De minst aktiva (7% resp. 20% av användarna) utnyttjar Internet i någon mån för kommunikation, i viss mån för nyheter, kunskap/fakta, praktisk hjälpmedel och e-handel, men inte alls för andra områden som Internet har att erbjuda. Den mesta aktiva gruppen (5% av användarna) är också mest aktiv med kommunikation, nyheter och kunskap/fakta, men är också aktiv inom andra områden även om inte lika frekvent.

Någon gång användning

Sänker vi kraven på aktivitet och ser till om man någon gång, åtminstone i månaden, använder Internet för någon aktivitet inom de nio olika områdena ser vi att det är två aktiviteter, e-post (kommunikation) och söka information om tidtabeller, adresser etc. (praktisk hjälp), som slår igenom. Nästan alla som någon gång använder Internet utnyttjar Internet för dessa saker. Samhällsinformation på Internet är dock inte något man utnyttjar Internet för. Den mest aktiva gruppen (det svarta strecket) är aktiv inom alla de nio områdena.

Samhällsinformation

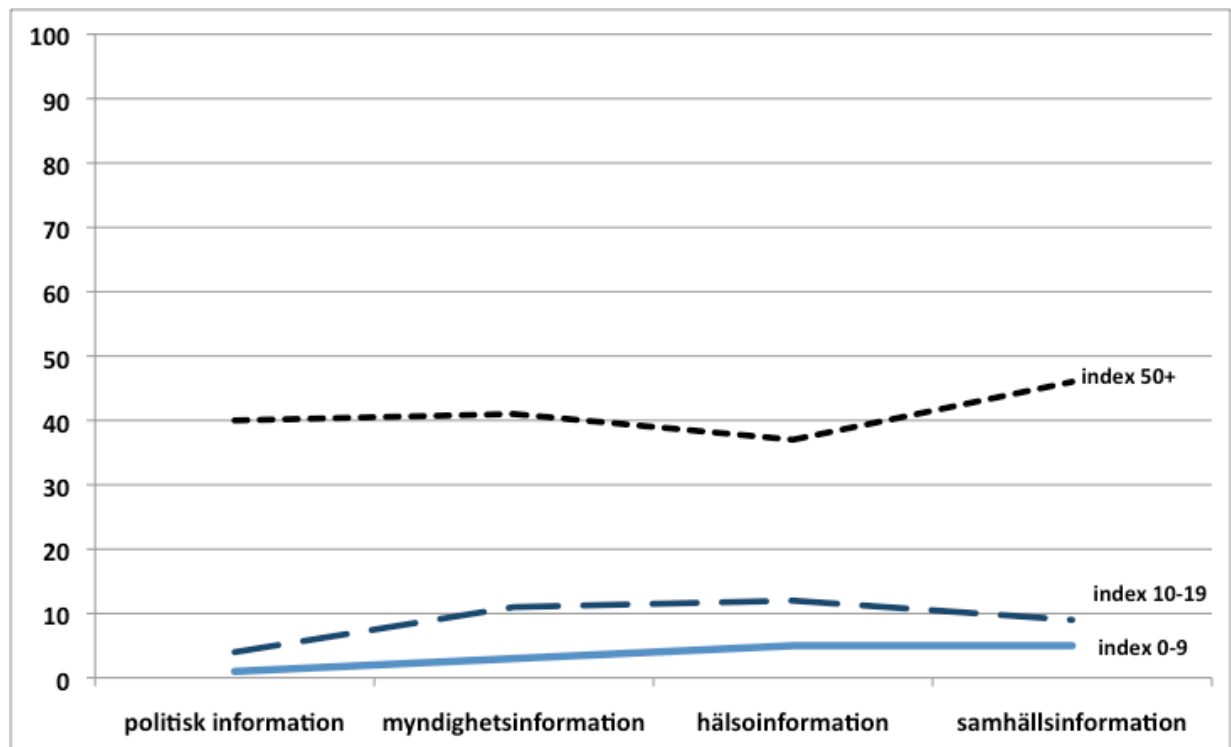

En fråga av särskilt intresse är i vilken mån Internet används för samhällsinformation. Detta område är uppbyggt av fyra frågor och den som var verkligt aktiv och intresserad skulle kunna nå upp till ett värde på 20 poäng. Men som diagrammet visar samlas de flesta längst ner kring 0, som står för ingen aktivitet alls. Ser vi närmare på de enskilda frågorna finner vi:

Använda Internet för:	Använder åtminstone någon gång i månaden	Använder ej
Politisk information	16%	84%
Offentlig information från regering, kommun och myndigheter	24%	76%
Hälso- och medicinsk information	24%	76%
Information om samhällsfrågor	28%	72%

Frågan är vad som behövs för digital delaktighet?

Tre grupper (den aktivaste och de två minst aktiva) aktiviteter inom samhällsinformation

Den mest aktiva gruppen utnyttjar Internet för samhällsinformation, även om detta innehåll inte ingår i deras dagliga aktiviteter. De minst aktiva grupperna ägnar nästan ingen tid alls åt dessa aktiviteter.

Kompetens

Kompetensfrågorna omfattar nio frågor indelade i tre områden: Allmän kompetens, teknisk kompetens och programkompetens. Indexvärdena är förhållandevis höga, vilket innebär att de flesta användare har tillräckliga grundkunskaper enligt sina egna bedömningar. Men det finns bland en fjärdedel av användarna en avsaknad av grundläggande teknisk kompetens och en avsaknad av erfarenhet att arbeta med datorprogram.

Allmän kompetens: index 68

(upplevelse av egen datorkompetens, söka och hitta information, på egen hand lösa problem)

15 procent av användarna anser att de inte alls är kunniga i att använda datorer, ytterligare 20 procent säger att de inte är särskilt kunniga. Men endast 5 procent tycker att det är svårt eller mycket svårt att söka och hitta information på Internet. Det innebär att för de allra flesta uppfyller Internet de förväntningar och behov som de har som användare.

Teknisk kompetens: index 60

(installera program, installera nya tillbehör, installera operativsystem)

25 procent av användarna kan inte installera ett nytt program eller nya tillbehör.

Programkompetens: index 51

(erfarenhet att arbeta med text, med foton, med video)

64 procent av användarna har ingen erfarenhet att arbeta med video, 34 procent ingen erfarenhet att arbeta med foton. Av störst intresse i detta sammanhang är att 16 procent av Internetanvändarna inte har någon erfarenhet att arbeta med text och ytterligare 11 procent har mycket liten erfarenhet av detta.

Attityd och inställning till Internet

Internets viktighet: index 67

(delaktig i informationssamhället, viktighet som informationskälla, viktighet som underhållningskälla, viktighet i privatliv, viktighet i arbetsliv)

För de flesta användare har Internet blivit något viktigt. Även om 42 procent inte upplever att de är delaktiga i det nya informationssamhället så är det endast 15 procent som anser att Internet inte blivit till en viktig del i deras vardagsliv.

Positiv attityd till Internet: index 57

(Möjligheter att påverka regeringen, lita på informationen, oro för kreditkortsbedrägerier)

En viss skepsis har svenska Internetanvändare sedan länge haft till Internet när det gäller trovärdighet och till att använda kreditkort. Ungefär en tredjedel är oroad för kreditkortsbedrägerier och Internetinnehållets bristande trovärdighet. Större är skepsisen mot Internets möjligheter att fördjupa demokratin. 58 procent är här skeptiska.

Sammanfattning

Om det krävs något mer för digital delaktighet än att använda Internet för e-post och att kolla upp tidtabeller och fakta så faller 20-25 procent av Internetanvändarna utanför. Många av dessa är äldre. De ägnar mycket lite tid åt Internet och deras användning är mycket begränsad.

Omkring 25 procent av användarna saknar grundläggande teknisk kompetens och erfarenhet att arbeta med datorprogram.

Samtidigt är inställningen till Internet hos nästan alla positiv. Endast 15 procent anser att Internet inte blivit en viktig del av deras vardagsliv och endast 5 procent tycker att det är svårt eller mycket svårt att söka och hitta information på Internet. Det innebär att för de allra flesta uppfyller Internet till stor del användarnas existerande förväntningar och behov.

Summering

Lägger vi de 25 procent vars användning är mycket begränsad till de som inte alls använder Internet uppnår vi summan drygt 3 miljoner svenskar. Om dessa användare skall betraktas som digitalt delaktiga eller inte beror naturligtvis på hur digital delaktighet skall definieras.

Använder inte Internet	1,7 miljoner
Mycket begränsad användning	<u>1,5 miljoner</u>
Totalt	3,2 miljoner

Vad skall göras?

Frågan är nu vad som skall göras för att fler skall använda Internet och för att de som redan använder Internet skall bli mer aktiva? Svaret blir beroende av hur man ser på problemet:

Är det ett "medicinskt" problem? I så fall behöver patienten medicin dvs. användarna skall göras kunnigare, mer intresserade och mer aktiva.

Är det ett innehållsproblem? I så fall bör innehållet på Internet utvecklas och anpassas mer efter användarnas behov och göras mer lättillgängligt.

Är det ett annat problem?

Eller är det inget problem? De som inte använder Internet känner inget behov och har inget intresse att börja använda Internet och de som använder Internet, även om det är försiktigt och mycket begränsat, är nöjda med det.

Bilaga om metod

World Internet Institute är ett forskningsinstitut som studerar hur Internet används och växer fram i samhället. Genom studien Svenskarna och Internet intervjuas via telefon årligen över 2000 slumpmässigt utvalda personer, i åldrarna från 12 år och uppåt, om deras Internet- och medievanor. Beräkningarna i denna rapport utgår från data insamlade under våren 2009.

Varje områdesindex grundar sig på svaren till flera frågor, i de flesta fall tre eller fyra frågor. Exempelvis täcks aktivitetsområdet "underhållning" av med tre frågor: Om och i så fall hur ofta man använder Internet för att lyssna eller ladda ner musik, titta på eller ladda ner video, spela spel. Svaret anges på en skala från 0 (aldrig) till 5 (flera ggr om dagen). Den som använder Internet för att flera gånger om dagen lyssna till musik får således fem poäng, och ser han också på video på Internet flera gånger om dagen får han ytterligare fem poäng och spelar han spel lika ofta ger det ytterligare fem poäng. Totalt ger det 15 poäng vilket är maxantalet, som sedan kommer att motsvara 100 indexpoäng. För att få fram indexvärdet divideras den sammanlagda poängen på de tre frågorna med 15. Den som brukar att någon gång i månaden lyssna på musik, se på video och spela spel får $3 \times 2 = 6$ poäng, vilket ger indexvärdet $6/15 = 40$.

Attitydfrågorna använder en skala från 1 till 5.

Frågorna om teknisk kompetens besvaras med ja (1) eller nej (0).

Aktiviteter

Kommunikation; SMS, e-post, IM

Nyheter: Nyheter, tidning, sportinfo

Praktisk hjälp: tidtabeller, kartor, räkningar, arbete hemifrån

Kunskap/fakta: kolla fakta, söka ord, special intresse

e-handel: köpa, köpa/boka resor, bank, aktier, prisjämförelser

Underhållning. Musik, video, spel

Samhällsinformation: politik, myndigheter, hälsa, samhällsinformation

Medieplattform: TV, radio

Egen produktion: foto, video, blogg, community

Kompetens

Allmän: egen datorkompetens, söka och hitta information, på egen hand lösa problem

Teknisk: kan installera program, installera nya tillbehör, installera operativsystem

Datorprogram: erfarenhet att arbeta med text, med foton, med video

Attityd och inställning

Internets viktighet: delaktig i informationssamhället, viktighet som informationskälla, viktighet som underhållningskälla, viktighet i privatliv, viktighet i arbetsliv

Attityd till Internet: möjligheter att påverka regeringen, lita på informationen, ej oro för kreditkortsbedrägerier